

לידו, ומשום הכי אמרי' לקמ' כשנטלה חנוני לבדקה וקמא ליה ברשותיה לימ' דשמו' תנאי היא ולא פטר ליה ר' יהודה בהאי טעמ' דלשדורי ליה שדריה כדבענן למימ' לקמ'. ואמרי' בשלמ' באיסר שמן בהא קמיפלגי דרבנן סברי לאדוועיה, ור' יהודה סבר לשדורי ליה שדריה, אלא שיבר את הצלוחית אבדה מדעת היא, פי' אסר דיהיב ליה לא הוי אבדה מדעת שיכול לקשור אותו בכנף בגדו של בנו ולא יאבדנו, הילכך לא הוי אבדה מדעת (מדעת), ובהא פליגי דרבנן סברי כששלח לו בנו לאו אדעתא דהכי שלחו שישלח לו על ידו, אלא הודיעו כי הוא רוצה לקנות שמן ממנו ושישלח לו ביד פקח והילכך חנוני חייב, ור' יהודה סבר אדעתא דהכי שדריה שישלח לו על ידו והילכך פטור אלא אבדה¹⁰⁹ בכל מצדקי דקא יהיב ליה לתינוק הויא לה אבדה מדעת שמא ישברנה, וכיון דאיהו אינו חושש בשמירתה היאך רוצה לחשוש החנוני עליו ונחייב אותו¹¹⁰, ואוקמה רב הושעיה הכא בבעל הבית מוכר צלוחיות עסיקינ', וכגון שנטלה חנוני על מנת לבקרה, וכדשמואל דאמ' שמואל הלוקח כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב, פי' כיון דקיצו דמיה, ואם רוצה המוכר לעכב על ידו כיון שבא לידו אינו יכול, והוא על דעת כדי לקנותו הגביהו ברשותו עומד עד שיחזירוהו לו וחייב באונסיו, והכא גמי אע"ג דלא חשש השולח בשמירתה כיון שנטלה החנוני לבקרה קמא ליה ברשותיה להתחייב באונסיה. ואקשי' לימ' דשמו' תנאי היא, פי' דכיון דקמא ליה ברשותיה אין לפוטרו משום טעמ' דלשדורי ליה שדריה דודאי בממונא דשולח מועיל זה הטעם, אבל בממונא דחנוני לא כדפרישית. [פח, א] ואסקה רבא ור' זירא הכא במאי עסיקי' כגון שנטלה חנוני למוד

מדד לו באיסר שמן, ונתן לו את האיסר קאי אשולח, שלא שלח את בנו שיתן לו שמן בהקפה אלא נתן לו את האיסר, ומשום הכי פטר ר' יהודה שאילו לא נתן לו את האיסר אלא שלח לו שיקיפנו לא הוה פליג ר' יהודה ופטר משום טעמ' דלשדורי ליה שדריה¹⁰⁷, דכיון דאיסר שמן דחנוני הוה לא נפיק מרשותיה דחנוני שייפטר מן האונסין, עד דמשדר ליה בשלוחו של שולח שהוא בן דעת, דהאי דתנן¹⁰⁸ גבי שואל ואם אמ' לו שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי ושילחה ומתה חייב השואל, בבן גדול דהוא בן דעת קאמ', אבל אם שלח בנו קטן ואמ' לו שלחה לי ביד בני זה ומתה בדרך מתה למשאיל דלא נפקא מרשותיה בשליחא כי האי, ואע"ג דבהכישה והיא תבוא¹⁰⁹ אמ' רב כיון שיצאת מרשות משאיל ומתה חייב השואל, התם בבעלי חיים דודאי כיון דמכיש במקל לרשות שואל אולא, אבל בשאר מטלטלי אילו אמ' לו שים על גבי קרקע והיפטר לא יצא מרשות המשאיל בענין זה, ואם אבד אבד למשאיל, ובהכישה במקל נמי דתניא כותיה דרבא בפ' השואל¹⁰⁹ דחי לה רב אשי ואמ' הכא במאי עסיקי' כגון שהיתה חצרו של שואל לפניו מחצרו של משאיל דכי מחי לה בודאי להתם אולא, ורב סבר אע"ג דמפסיק מידי, אבל אי מרחק טובא דבודאי לא אתיא לא הוה מחייב רב לשואל (אהכי) אלא אכתי ברשות משאיל קימא הכא גמי אם שלח לחנוני שלח לי שמן על יד בני כיון דהוא קטן ברש' חנוני קאי עד דמטי לידיה ולא הוה פטר בהא ר' יהודה, אבל כששלח לו האיסר אע"ג דאתא לידיה דחנוני אדעתא דהכי קבליה לשדורי ליה על יד בנו כיון דאמרינן לשדורי ליה שדריה, ולא קם ליה ברשותא דחנוני כלל שנעמידנו ברשותו עד שיגיע

לתינוק איסר עודף של הפונדיון, אבל הר"י מיגש אינו גורס ופונדיון בידו וכן אינו גורס: ונתן לו את האיסר, אלא גירסו: השולח בנו אצל חנוני ומדד לו באיסר שמן ונתנו לתינוק ונשברה הצלוחית כו'. 108 בבא מציעא צח, ב. 109 גמרא שם צט, א. 110 צ"ל: אלא צלוחית. 111 כתב רבינו לפרש מה שנדחק הרשב"ם ותוספות למה לא נאמר גבי פונדיון אבדה מדעת ומפרשים מכיון שהפונדיון הגיע לידי החנוני אינו יכול להוציא מידו ולהחזירו אלא ע"י בר דעת ולרב מפרש רבינו שהאיסר אינו אבידה מדעת כי אפשר לקשרו שלא

המוכר להחזיר, או דילמא אסיפא קאי ולקולא דקאמר ת"ק החנוני חייב להטיף לו שלש טיפין אפילו בע"ש ואמר לו ר"י ע"ש פטור, שמיקל ר' יהודה על החנוני, וכתב הר"י מיגש: ואיכא נוסחי דאית ביה הכי איבעיא להו ר' יהודה ארישא קאי "ולקולא" או אסיפא קאי ולחומרא ושיבוש הוא וליכא למיסמך עלה, עכ"ל. 107 רבינו אינו גורס במשנה: ופונדיון בידו, וגורס: ונתן לו האיסר, ונדחק לפרש ונתן לו האיסר קאי אשולח, אבל הרשב"ם כתב בשם הגהת רבינו זקני אבי אמי ג"כ דגריס ופונדיון בידו וגריס ונתן לו האיסר פירוש שהחנוני נתן

בשנה, אבל בעל הבית שהוא מוכר תדיר להוצאתו צריך בכל שלשים יום.

החנוני מקנח מידותיו פעמים בשבת כול'. גירומין, פי' תוספת, מקום שנהגו למוד בדקה כול', נותן לו גירומין, מנהני מילי אמר ריש לקיש דאמר קרא אבן שלמה וצדק צדק משלך ותן לו, וכמה גירומין, אמר רבבא בר ממל אמר רב אחד מעשרה בליטרא לעשר ליטרין, פי' האי דקתני אחד לעשרה לאו דוקא אחד לעשרה דהויא ליה עשירית, אלא הכי קאמ' אחד מעשרה בליטרא דהויא ליה עשירי' לעשרה ליטרין שיבוא עכשיו אחד למאה, והתנא קיצר את לשונו ולא רצה להאריך ולשנות אחד מעשרה לעשר' ושנה אחד לעשרה בלבד.

ואחד לעשרים דיבש, איבעיא להו היכי קאמ' אחד מעשרה בלח לעשרה דלח ולעשרים דיבש, או דילמ' אחד לעשרה דלח ואחד מעשרים לעשרים דיבש, תיקו, פי' אחד מעשרה קאי בין לעשרה דלח בין לעשרים דיבש, שנותן עשירית ליטרא לעשרי' דיבש והינו אחד למאתים, או דילמא כי היכי דמפרשינן אחד מעשרה לעשרה דלח, הכי נמי מפרשינן אחד מעשרים לעשרים דיבש שיגיעו אחד לארבע מאות.

א"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות, דהתם בעריות איפשר בתשובה אבל מידות לא איפשר בתשובה שמפני שגזול את הרבים, אינו יודע ממי גזל שישב לו.

[פס, א] ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין, ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל שלמה, ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין לפחות לו מן הדמים, והריני גודש במקום שמוחקין להוסיף לו על הדמים, ת"ל איפה שלמה וצדק.

ת"ר מנין שאין מעיינין במקום שמכריעין, ואין מכריעין במקום שמעיינין ת"ל אבן שלמה,

היכא מוכח מזה דפטור מן אונסין, דגם שואל מדעת דחייב באונסין ג"כ ברשותא דמרא חסר, ומ"ש דשואל שלא מדעת די ששיבנו למקום שנטלו משם כ"פ הרשב"ם והריטב"א. 113 כ"ג רי"ף דפוסים ישנים פרק השואל בב"מ, וכ"ג היד רמ"ה עיין דק"ס אות ז. 114 לפנינו בגמרא: דרב יימר. 115 כ"ג כת"י מינכן והמבורג וכ"ג ראשונים, ולפנינו ליתא מן:

בה לאחרים ובשואל שלא מדעת קמיפלגי, מר סבר שואל הוי ומר סבר גזול הוי, פי' מר סבר גזול הוי דהינו שליחות יד האמור בתורה שדינו כגזול להתחייב באונסין, וכיון שדינו כגזול לא מיפטר בהשבה זו, ור' יהודה סבר לא יקרא שולח יד אלא עד שיחסר או שיתכוין לחסר אע"פ שלא חיסר, אבל כשנטלה לשימוש בעלמ' שואל בעלמ' הוי ושיבנו למקום שלקחו משם ופטור, והאי דקרי ליה ר' יהודה שואל לאו שואל גמור דשואל נמי חייב באונסין, וגרע שואל שלא מדעת משואל מדעת, דשואל מדעת קיבל עליה אונסין, אבל שואל שלא מדעת לא קיבל עליה אונסין, והכי מוכח בפר' המפקיד דשואל שלא מדעת פטור מן האונסין, והאי דקרי ליה שואל לאפוקיה מדין שולח יד דהוי גזול, שאינו אלא שואל בעלמ' ודין ששיבנו למקום שנטלו משם¹¹².

גופה אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב. והני מילי דקיצו דמיה, ההוא גברא דעאל לבי טבחא אגבה לאטמא דבישרא אתא פרשא מרטא¹¹¹ מיניה, פי' גולה מידו, אתא לקמיה דאמימר¹¹⁴ חייביה לשלומי, והני מילי דקיצו דמיה והוא דבעי לה כולה, אבל לא בעי כולה מאי דבעי מינה הוא דמחייב לשלומי¹¹⁵, ההוא גברא דאיתי קרי לפום נהרא, אתו כול' עלמ' שקול חדא חדא ולא יהבי ליה דמי אמ' הרי הן מוקדשין לשמים, אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, והני מילי דקיצו דמיה אבל לא קיצו דמיהו ברשותיה דמריהו קיימי וקדשי.

מתני'. הסיטון מקנח מידותיו כול'. פי' ת"ק סבר הסיטון שהוא תגר הקונה מהרבה בעלי בתים ומוכר להרבה חנונים צריך לקנחם בכל חודש, ובעל הבית שהוא מוכר את שלו בלבד, דיי לו שיקנחם אחת בשנה. ורשב"ג סבר אדרבה הסיטון שמוכר לכל החנונים ביחד דיי לו אחת

יאבד את זה. 112 בבא מציעא מג ב, דאמרינן שם הא דתנן במתניתין שם: השולח יד בפקדון ב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר, ובית הלל אומרים כשעת המציאה, ובגמרא שם מוקים פלוגתתם בשואל שלא מדעת, דב"ש סברי שואל שלא מדעת גזול הוי וכי חסר ברשותא חסר, וב"ה סברי שואל שלא מדעת שואל הוי וכי חסר ברשותא דמרא חסר, אמנם תימה לי

ת"ר נפש מאזנים תלויה באויר שלשה טפחים, פ"י נפש יקרא אותו העומד בתוך קנה מאזנים שהלשון עומד בתוכו, שצריך לתלותו בחוט שיהא ארוך שלשה טפחים שיעמדו המאזנים באויר, וגבוהה מן הארץ שלשה טפחי, פ"י הכפות של מאזנים יהיו גבוהות מן הארץ ג' טפחי, וקנה ומתנה שלה שנים עשר טפחי, פ"י קנה המאזנים יהיה ארוך י"ב טפח' וגם החוטים שהכפות תלויות בהן בקנה יהיו ארוכין י"ב טפחי¹¹⁸, ושל צמרים ושל זגגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים, וקנה ומתנה שלה תשעה טפחים, ושל חנוני ושל בעל הבית תלויה באויר טפח, וגבוהה מן הארץ טפח, וקנה ומתנה שלה ששה טפחים, ושל טורטני, פ"י של שולחנים תלויה באויר שלש אצבעות, וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות, וקנה ומתנה שלה איני יודע כמה, ואלא הך קמייתא דמאי, [פט, ב] אמר רב פפא דגרומני¹¹⁹, פ"י של נפחים שהן שוקלים שם גרוטאות של מתכות.

ת"ר אין עושין משקלות לא של בעץ, ולא של אבר, ולא של גסטרוון, ולא של שאר מיני מתכות, פ"י שבכל יום הולכין ומשחקין ונחסרין, וגסטרוון הוא עירוב מתכות שמתכין ביחד, אבל עושה הוא של צונמא ושל זוכית.

ת"ר אין עושין את המחק לא של דלעת מפני שהוא מיקל¹²⁰, ולא של מתכת מפני שהוא מכביד, אבל עושה הוא של זית ושל אגוז, של שקמה, ושל אשכרוע.

ת"ר אין עושין את המחק צידו אחד עבה וצידו אחד קצר, ולא ימחוק בבת אחת מפני שמפחית למוכר ומוסיף ללוקח¹²¹, ולא ימחוק מעט מעט מפני שמפחית ללוקח ומוסיף למוכר¹²².

הרשב"ם מפרש קנה ומתנא שלה י"ב טפחים הקנה והמתנא ביחד יהיו י"ב טפחים וכ"פ ביד רמ"ה, וכתב בחכמת שלמה וכ"כ הב"ח בטוח"מ שם דלפירוש הרשב"ם יש להקשות לאיזה צורך שיתלה באויר ג' טפחים כדי שלא יגע בגג אפילו בב' טפחים רחוק מן הגג ליסגי, ולפיכך צ"ל שיטתו דאין הטעם שלא יגע בגג, אלא דכשהחבל קצר למעלה באויר בקל יש להטות המאזניים אילך ואילך כו'. 119 כ"ג כת"י מינכן וכ"ג רבינו גרשום ובפירושו הרשב"ם העקרי, ועיין דק"ס אות ט. 120 כ"ג כת"י מינכן, ופירושו רבינו גרשום, ולפנינו: מפני שהוא קל, ועיין דק"ס אות ל. 121 לפנינו בגמרא: רע למוכר ויפה

ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין לפחות לו מן הדמים, והגני מכריע במקום שמעיינין להוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל אבן שלמה וצדק.

ת"ר יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמים למדות, ולא לשערים, פ"י אדם ממונה לבדוק המידות ולא לשערים שנשים ממונה שלא ייקר אדם השער, שאם נמנה אגרדמים על השערים לא יביאו החמרים תבואה לעיר ומתוך כך היוקר הוזה¹¹⁶. וריש לקיש אמר מעמידין אגרדמים למדות ולשערים, דבי נשיאה אוקימו אגרדמ' למידות ולשערים, אמ' ליה שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמים למידות אבל לא לשערים, דרש להו מעמידין אגרדמים למידות ולשערים, אמר ליה מה שמך קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה, ואיהו כמאן סבירא ליה כי הא דאמר רמי בר חמא¹¹⁷ מעמידין אגרדמים למידות ולשערים מפני הרמאים, פ"י שאומרין הפירו' שלנו הם יפים ובעבור זה אנו מייקרין אותן, ומפרכסין אותן להשים הרעים למטה והטובים למעלה משום הכי מעמידין עליהן אגרדמים לבדוק אותם.

ת"ר היה מבקש ממנו ליטר' שוקל לו ליטר', חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטר', רביע ליטר' שוקל לו רביע ליטר', מאי קמ"ל דמתקנין מתקלי עד הכא.

ת"ר היה מבקש ממנו שלשה ריבועי ליטר' לא יאמר לו שוקל לי רביע רביע ליטר' והכריעה, אלא שוקל ליטרא ומניח רביע ליט' עם הבשר.

ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטר' לא יאמר לו שוקל לי ליטרא וליטרא והכריעה, אלא שוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן.

והוא דבעי כו', ועיין דק"ס אות ת. 116 הרשב"ם מפרש טעם הדבר הא דאין מעמידין אגרדמים לשערים סברא הוא דאינו צריך דאם זה רוצה למכור ביוקר אותו הצריך למעות יתן בזול וילכו הלוקחין אצלו וימכור זה בזול על כרחו, והריטב"א כתב הטעם כי כל אדם יקח ממני שימכור לו בזול, ועוד שאין כל התבואות שוות וא"א לאגרדמים לתת שער לכל מוכר ומוכר. 117 לפנינו בגמרא: רמי בר חמא א"ר יצחק, ועיין דק"ס אות ת. 118 כן פירש בערוך ערך נפש שקנה המאזנים יהיה ארוך י"ב טפחים וכן החוטים יהיו ארוכין י"ב טפחים, וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהלכות גניבה ה"ח והטור חו"מ סימן רלא, אבל